

Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeğinin (Iowa) Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*

The Translation and Validation of the Iowa Infant Feeding Attitude Scale into Turkish

AYSUN EKŞİOĞLU*
YEŞİM YEŞİL*
ESİN ÇEBER TURFAN*

Geliş Tarihi: 27.01.2015, Kabul Tarihi: 23.10.2016

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada “Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği (The Iowa Infant Feeding Attitude Scale)’nin Türkçeye uyarlanarak; Türk toplumunda geçerlik ve güvenilirliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Metodolojik modelde yürütülen araştırma Ocak 2013-Mart 2013 tarihleri arasında İzmir’de bir doğum hastanesinde doğum yapan 150 anneye yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak uygulanmıştır. Geçerlilik aşamasında dil eşdeğerliliği, içerik ve yordama geçerliliği yapılmıştır. Güvenirliliğin belirlenmesinde ise zamana karşı değişmezlik, Cronbach alfa katsayısı ve madde toplam korelasyonu değerlendirilmiştir.

Bulgular: Ölçeğin ileri çevirisi ve geri çevirisi yapılarak Türkçeye tercüme edilmiş olup anlamsal eşdeğerlik için uzman görüşü alınmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.71 olarak saptanmış ve ölçeğin güvenilir olduğu bulunmuştur ($0.60 \leq \alpha < 0.80$). Yapılan madde analizlerinde “Anne sütünün besleyici faydaları bebeği anne sütünden kesinceye kadar sürer” $r=0.06$ ” ve “halka açık yerlerde emzirilmemeli” ($r=0.07$) maddelerinin, madde toplam puan korelasyonları düşüktür.

Sonuç: Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışması yapılan Bebek Beslenme Tutum Ölçeği; çeşitli saha araştırmalarında, erken dönemde emzirmeyi bırakma riski olan anneleri belirlemede ve eş/yakın aile tutumunu değerlendirme açısından güvenilir bir ölçme aracıdır.

Anahtar kelimeler: Bebek beslenmesi; emzirme tutumu; Iowa Bebek Besleme Tutum Ölçeği.

*Bu çalışma; 19-20/09/2013 tarihleri arasında Hanaholmen, Esbo, Finlandiya’da düzenlenen Beşinci Nordic Anne Sütü Konferansı (The 5th Nordic Breastfeeding Conference)’nda poster bildiri olarak sunulmuştur.

ABSTRACT

Background: The aim of the present study was to adapt the Iowa Infant Feeding Attitude Scale into Turkish and to assess the reliability and validity of the scale for Turkish society.

Methods: The longitudinal study comprises 150 mothers who gave birth in a maternity hospital in Izmir, Turkey using face-to-face interviews between January and March 2013. Translation, semantic equivalence, content validity and predictive validity analysis were used to evaluation scale validity. Reliability was evaluated by inter-item correlations, test-retest and Cronbach’s alpha coefficient. The Turkish version of the scale was evaluated in terms of content validity, internal consistency and item-total correlations using a variety of statistical analyses.

Results: The Cronbach’s alpha internal consistency coefficient of the scale was found to be 0.71 and the scale was considered to be reliable ($0.60 \leq \alpha < 0.80$). According to the item analysis, the item-total correlations scores for the following two items were low: “The nutritional benefits of breast milk last only until the baby is weaned” ($r=0.06$) and “Mothers should not breastfeed in public places” ($r=0.07$).

Conclusion: The Infant Feeding Attitude Scale in Turkish is a reliable and valid instrument that can be used in several field studies to determine whether mothers are at risk of early breastfeeding cessation.

Keywords: Infant feeding; breastfeeding attitudes; Iowa Infant Feeding Attitude Scale.

* A Ekşioğlu, Araş. Görv.; Y Yeşil, Araş. Görv.; E Çeber Turfan, Prof. Dr.; Ege Üniversitesi İzmir Atatürk Sağlık Yüksekokulu
Yazışma Adresi / Address for Correspondence:
Ege Üniversitesi İzmir Atatürk Sağlık Yüksekokulu 35100 Bornova / İzmir
Tel.: 0 232 388 28 51 Faks: 0 232 342 79 75
e-posta: aysun.basgun@ege.edu.tr

Yenidoğan bebeğin sağlıklı bir şekilde büyüüp gelişmesinde, yeterli ve dengeli beslemenin sağlanmasında anne sütü çok önemlidir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün önerdiği şekilde doğumu izleyen ilk altı ay içinde bebeğe yalnız anne sütü verilmesi iki yaşına kadar uygun ek besinlerle takviyeli olarak anne sütüne devam edilmesi gerekmektedir.^[1,2] Amerika Birleşik Devletleri Çocukluk Dönemi Beslenme Yetersizliklerini Önleme Merkezi, bu yaklaşımla dünyada yılda 1.3 milyon bebek ölümünün önlenebileceğini belirtmektedir.^[3,4]

Yapılan çalışmalar emzirmeye başlama oranlarının yüksek olduğunu, ancak hastaneden taburcu olmadan önce emzirme oranlarının düşmeye başladığını ve ilerleyen aylarda önemli düzeyde bir azalma yaşandığını göstermektedir. Türkiye'de yapılan bazı araştırma sonuçlarına göre altıncı ayda sadece anne sütüyle beslenme oranları %8.7 ile %60.8 arasında değişmektedir.^[5-9] TNSA 2013 verilerine göre Türkiye'de ilk altı ayda sadece anne sütü verme oranı %30.1'dir. Bu oranın TNSA 2008'e göre (%41.6) oldukça gerilediği görülmektedir.^[10,11] Türkiye'de emzirme yaygın bir uygulama olmasına rağmen sadece anne sütü ile besleme alışkanlığı yeterli seviyede değildir. Bebek maması ve diğer sıvılara erken başlanmakta, biberon ile beslenme tercih edilmektedir.^[10-14]

Anne sütü ile beslemenin sürdürülmesini etkileyen demografik, biyolojik, psikolojik ve sosyal pek çok belirleyici faktör olmakla birlikte, yapılan çalışmalar annenin emzirmeye ilişkin tutumunun bebeğini besleme davranışı üzerinde önemli etkisi olduğunu bildirmektedir.^[15-17] Özellikle olumsuz emzirme tutumuna sahip annelerde formül mama ya da ek besinlere başlama oranının arttığına dikkat çekilmektedir.^[18-20] Ancak ülkemizde bebeğin beslenmesine ilişkin annenin tutumunu değerlendiren yeterli çalışma olmamasının yanı sıra uygun bir ölçüm aracı da bulunmamaktadır. Bazı ülkelerde yapılan çalışmalarda, Iowa bebek beslenmesi ve tutum ölçeğinin geçerliliği ve güvenilirliği tespit edilmiş kullanımının emzirme tutumunun değerlendirilmesinde etkili olduğu bildirilmiştir.^[18,21-23]

Bu çalışma; "Iowa Bebek Beslenme Tutum Ölçeğinin (The Iowa Infant Feeding Attitude Scale-IIFAS) Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma, metodolojik bir çalışmadır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma Eylül 2013-Şubat 2014 tarihleri arasında İzmir İlindeki bir kamu hastanesinin doğum servisinde gerçekleştirilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Eylül 2013-Şubat 2014 tarihleri arasında İzmir İlindeki bir kamu hastanesinin doğum servisine doğum yapmak üzere başvuran anneler oluşturmuştur. Literatüre göre ölçek çalışmalarında örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde, madde sayısının en az beş ya da on katı civarında örnek alınması belirtilmektedir.^[24] IOWA Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeğinde 17 madde bulunmakta olup, beş katı üzerinde anneye ulaşılmaması hedeflenmiştir. Evreni oluşturan annelerden Türkçe konuşabilen, emzirmeye engel bir sağlık problemi olmayan ve çalışmaya katılmaya istekli olan 150 anne araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. Çalışmaya dahil edilen annelerin yaş ortalaması 26.52±5.29'dur. Annelerin %36'sının ilköğretim düzeyinde eğitime sahip olduğu, %82.7'sinin çalışmadığı ve %66'sının orta düzeyde gelir grubuna dahil olduğu belirlenmiştir (Tablo1).

Veri Toplama Araçları

Demografik Özelliklere İlişkin Anket Formu

Verilerin toplanmasında annelerin sosyo-demografik özellikleri ile emzirme ve anne sütü ile beslemeye yönelik durumlarını kapsayan sorulardan oluşan bir form kullanılmıştır.

Iowa Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği

De La Mora ve Russell (1999) tarafından geliştirilen Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği (Iowa Infant Feeding Attitude Scale-IIFAS) emzirmeye karşı kadınların tutumlarını değerlendirmek ve bebek besleme yönteminin seçimi yanı sıra emzirme süresini tahmin için tasarlanmıştır.^[25] Ölçek, 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (kesinlikle katılıyorum) arasında değişen 5'li Likert tipi ve 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki 9 madde anne sütüyle besleme konusunu olumlamaktayken, 8 madde formül beslenme konusunda olumlu ifadeler içermektedir. Formül beslenme maddeleri ters (1=5, 2=4, 4=2 ve 5=1) puanlandırılmaktadır. Toplam tutum puanı 17 ile (biberonla beslemede pozitif tutum gösteren) 85 puan (emzirmede pozitif tutumunu yansıtan) arasında değişmektedir. De La Mora ve Russel tarafından geliştirilen ölçek üç çalışmada test edilmiş olup, ilk iki çalışmada Cronbach alfa katsayısı 0.86, üçüncü çalışmada 0.68 bulunmuştur.^[25] Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği kullanılarak farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda Cronbach alfa değeri; Kuzey İrlanda'da 0.79^[26], İskoçya'da 0.89^[27], Lübnan'da 0.64^[28], Singapur'da 0.79^[23] olarak bildirilmiştir.

Verilerin Analizi

İstatistiksel değerlendirmede; Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği'nin psikometrik özelliklerinin incelenmesi geçerlik ve güvenilirlik çalışması olarak iki başlıkta sunulmuştur.

Geçerlik analizlerine yönelik olarak dil geçerliliği, içerik geçerliliği, yüzey geçerliliği ve ölçüt geçerliliği kapsamında

yordama geçerliliği değerlendirilmiştir. İçerik (Kapsam) geçerliliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanların yaptığı değerlendirmeden elde edilen puanların ortalaması alınmıştır ve Kendall Uyuşum Katsayısı (W) (Kendall Coefficient of Concordance) hesaplanmıştır.

Ölçeğin ölçüt geçerliliğinin değerlendirilmesinde, katılımcıların bebek beslenmesi tutum ölçeği puanları ve postpartum 6. haftadaki bebek besleme yöntemi (sadece anne sütü, karma beslenme veya sadece mama ile besleme) tek yönlü varyans analizi kullanılarak incelenmiştir.

Ölçeğin güvenilirlik düzeyinin değerlendirilmesi için; (1) madde toplam puan korelasyonları (2) Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ve (3) zamana karşı değişmezlik için test-tekrar testi kullanılmıştır. Her maddenin puan ortalaması ve standart sapması hesaplanmıştır. Madde silindiğinde Cronbach alfa katsayısı 0.10'dan fazla artan maddelerin zayıf güç gösterdiği ve maddenin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Benzer uygulamanın ölçeğin geliştirildiği orijinal çalışmada ve Japonya'da yürütülmüş olan çalışmada da yapıldığı görülmüştür.^[18,25]

Araştırmanın Etik Boyutu

Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeğinin geçerlik güvenilirlik çalışması için iletişimden sorumlu yazar Dr. Dela Mora ve Dr. Russel'dan elektronik posta yolu ile yazılı izin ve TC Sağlık Bakanlığı Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır. Araştırmaya katılan annelere araştırmanın amacı açıklanarak, uygulama öncesi yazılı onamları alınmıştır.

Ölçeğin Çeviri Süreci

Dil geçerliliği için, ilk aşamada orijinal dili İngilizce olan ölçeğin Türkçeye çevirisi yapılmıştır. İki dili de iyi düzeyde bilen (Türkçe, İngilizce) 5 sağlık uzmanı tarafından ölçek İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiştir. Bu çevirilerden en uygun ifadeler seçildikten sonra, ölçeğin son Türkçe şeklinin yeniden İngilizceye çevirisi (geri çeviri), dilbilimci tarafından yapılmıştır. Bu aşamada ölçek orijinali ile karşılaştırılarak 17 maddenin her biri için gerekli düzeltmeler yapılmış ve ölçeğe son hali verilmiştir.

Pilot Uygulama

Ölçeğin yüzey geçerliliğinin belirlenmesi için ilk çeviri çalışmalarından ve uzman görüşleri değerlendirildikten sonra ölçeğin son şekli, ölçümün yapılacağı kişilerle benzer özellikler taşıyan, ancak örnekte yer almayan 30 anneye uygulanmıştır. Anlam açısından; 1. maddenin (The nutritional benefits of breast milk last only until the baby is weaned from breast milk) ve 11. maddenin (Fathers feel left out if a mother breast-feeds anneler tarafından anlaşılma güçlüğü çekildiği belirlenmiştir. Bu maddeler revize edilerek düzenlenmiş ve çalışma grubuna uygulanmıştır.

Bulgular

IOWA Bebek Beslenmesi Ölçeğinin Geçerlilik Bulguları

İçerik geçerliliği

Ölçeğin Türkçe formu içerik geçerliliği için emzirme konusunda çalışmaları olan 10 uzmanın (Öğretim üyesi, pediatri uzmanı, hemşire ve ebe) görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar ölçek maddelerini; ayırt edicilik, anlaşılabilirlik, amaca uygunluk ve kültürel uygunluk açısından incelemişlerdir. Her soruya 0 ile 100 arasında puan veren uzman görüşleri Kendall W testi ile değerlendirilmiştir. Ölçekteki 17 madde için Kendall's W değeri 0.317 ve önem seviyesi $p>0.05$ olarak bulunmuştur. Uzmanlar arasında verdikleri puanlara göre farklılık yoktur.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Annelere İlişkin Tanımlayıcı Özellikler (N=150)

ÖZELLİKLER	SAYI	%
YAŞ		
20 ve altı	18	12.0
21-30	83	55.3
31 ve üzeri	49	32.7
EĞİTİM		
Okuryazar	22	14.6
İlkokul	54	36.0
İlköğretim	38	25.4
Lise ve üzeri	36	24.0
ÇALIŞMA DURUMU		
Çalışıyor	26	17.3
Çalışmıyor	124	82.7
GEBELİK		
Primipar	48	32.0
Multiplar	102	68.0
GELİR DÜZEYİ		
Gelir giderden az	43	28.7
Gelir gidere denk	99	66.0
Gelir giderden fazla	8	5.3
Toplam	150	100.0

Yordama geçerliliği

Yordama geçerliliği; annelerin doğum sonu 6. haftadaki bebek besleme yöntemi ve bebek beslenmesi tutum ölçeğinin puanlarının incelenmesi ile saptanmıştır. Bebeğin beslenme durumunu belirlemek için Thulier' in anne sütüyle besleme sınıflaması kullanılarak annelerin son 24 saat içindeki anne sütü verme durumu değerlendirilmiştir. Bu sınıflamaya göre; sadece anne sütü ile besleme, anne sütü dışında hiçbir besin (vitamin ve ilaç dışında) almayan bebekleri, karma beslenme ise anne sütü dışında mama ve herhangi katı/sıvı gıda alan

bebekleri; sadece mama ile besleme ise mama alan bebekleri kapsamaktadır.^[29] Ölçeğin yordama geçerliliğinin sağlandığı durumda, emzirmeye yönelik pozitif tutumunun daha yüksek olacağı öngörülmüştür. Öngörüldüğü gibi postpartum 6. haftada bebeğini sadece anne sütüyle besleyen annelerde ölçek

puanı (n=68; Ortalama= 66.70), karma besleyen (n=20; Ortalama=62.78) ve mama kullanan annelere (n=9; Ortalama=61.45) göre anlamlı düzeyde yüksektir (p<0.05) (Tablo 3).

Tablo 2: Bebek Beslenme Tutum Ölçeğine Ait Güvenirlik Katsayıları (N=150)

MADDELER	ORT	SS	MADDE-TOPLAM PUAN KORELASYONU
1. Anne sütünün besleyici faydaları bebeği anne sütünden kesinceye kadar sürer. ^{ab}	2.98	1.30	0.06
2. Hazır mama ile beslenme emzirmekten daha pratiktir. ^a	2.03	0.81	0.20
3. Emzirme, anne ile bebek arasındaki bağlanmayı artırır.	4.42	0.91	0.34
4. Anne sütünde demir yetersizdir. ^a	2.18	0.87	0.14
5. Hazır mamalar ile beslenen bebekler anne sütü ile beslenen bebeklere göre daha kiloludur.	3.08	1.19	0.28
6. Anne ev dışında çalışmayı planlıyorsa mama ile beslenme en iyi seçimdir. ^a	2.64	1.19	0.25
7. Bebeğini mama ile besleyen anneler; anneliğin en büyük zevklerinden birini kaçırlar.	4.26	0.87	0.50
8. Anneler, lokanta gibi halka açık yerlerde emzirmemelidir. ^a	2.71	1.43	0.07
9. Anne sütü ile beslenen bebekler; mama ile beslenen bebeklerden daha sağlıklıdır.	4.33	0.99	0.52
10. Anne sütü ile beslenen bebekler formül mama ile beslenen bebeklerden daha kiloludur. ^a	3.01	1.12	0.21
11. Eğer bir anne bebeğini anne sütü ile besliyorsa/emziriyorsa babalar kendilerini ihmal edilmiş hissedebilir. ^{ab}	2.66	0.85	0.32
12. Anne sütü bebekler için ideal bir besindir.	4.44	0.97	0.57
13. Anne sütü, hazır mamadan daha kolay sindirilir.	4.18	0.87	0.41
14. Mama bebek için anne sütü kadar sağlıklıdır. ^a	2.03	1.18	0.13
15. Emzirme ile besleme mama ile beslemeden daha rahattır.	4.28	0.99	0.58
16. Anne sütü mamadan daha ucuzdur.	4.63	0.70	0.47
17. Ara sıra alkol alan anne bebeğini anne sütü ile beslememelidir. ^a	4.11	0.74	0.28

^a Ters puanlanmış maddeler ^b Pilot test sonrasında ifade değişikliği olan maddeler

Tablo 3: Postpartum 6. Haftada Anne Sütüyle Besleme Düzeyi ve Ölçek Puanları (N=150)

ANNE SÜTÜ İLE BESLEME DÜZEYİ	n	ORT±SS	F	P
Sadece anne sütü ile besleme	68	66.70±3.41	55.23	0.000*
Karma besleme	20	62.78±2.44		
Sadece mama ile besleme	9	61.45±7.92		

*p<0.001

IOWA Bebek Beslenmesi Ölçeğinin Güvenirlik Bulguları

Zamana Karşı Değişmezlik (Test-tekrar test): Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği araştırmacılar tarafından dört hafta aryla

annelere tekrar uygulanmış, ilk ve son uygulama sonuçları karşılaştırılmıştır. Pearson korelasyon katsayısı 0.76 bulunmuş olup, aradan geçen zaman içinde maddelere verilen yanıtların değişmediği sonucuna varılmıştır.

Cronbach Alfa Katsayısı

Ölçeğin Türkçe formunun Cronbach alfa katsayısı 0.71 olarak hesaplanmıştır. Madde silindiğinde ölçeğin güvenilirlik düzeyinde 0.10'dan yüksek bir değişim olmamaktadır. Ölçek orta düzeyde bir güvenilirlik düzeyine sahiptir.

Madde Toplam Puan Korelasyon Katsayısı

Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeğinin maddelerinin puan ortalamasının 2.03 ile 4.63 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeğin her bir maddesi için madde ile bütün arasındaki ilişki

incelendiğinde, korelasyon katsayılarının 0.06 (madde 1) ile 0.58 (madde 15) arasında değiştiği görülmüştür (Tablo 2).

Tartışma

Ülkemizde annelerin mama kullanımı ve anne sütü verme eğilimini bir arada ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının bulunmaması nedeniyle, anne sütü verme tutumu sistematik bir araç ile yeterince çalışılmamıştır. Bu çalışmada; Türkçeye uyarlanması yapılmış olan Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu saptanmıştır.

Ölçeğin taşınması gereken özelliklerden birisi olan güvenilirlik, aynı koşullarda tekrarlanan ölçümlerde elde edilen ölçüm değerlerinin kararlılığının bir göstergesidir.^[30] Güvenirliğin değerlendirilmesine yönelik literatürde pek çok yöntem olduğu görülmektedir.^[30-32] Bu çalışmada kullanılan güvenilirlik yaklaşımları Cronbach alfa katsayısı, zamana karşı değişmezlik ve madde analizleridir. Bu kapsamda yapılan değerlendirmelerde ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.71 olup, literatüre göre kabul edilebilir düzeydedir. De La Mora ve Russel, IOWA Bebek Beslenmesi ve Tutum Ölçeğini üç farklı çalışmada değerlendirmiştir. İlk iki çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.86, üçüncü çalışmalarında ise 0.68 elde edilmiştir.^[25] Çince'ye uyarlanan çalışmada 0.74^[21], Japonya'da 0.66^[18], Romanya'da^[33] antenatal dönemdeki ölçek iç tutarlılık katsayısı 0.50, doğum sonrası dönemde 0.63; Kuzey İrlanda'da^[26] 0.79; Lübnan'da^[28] 0.64; Singapur'da^[23] 0.79 olarak bildirilmiştir. Rahat uygulanabilen ve anneler tarafından anlaşılması kolay olan ölçeğin elde edilen iç tutarlılık değeri orta düzey kabul edilebilirlik durumuna sahiptir ($0.60 \leq \alpha < 0.80$).^[34]

Madde toplam puan korelasyon katsayısının hangi ölçütün altına düşünce güvenilirliğinin yetersiz sayılacağı konusunda belirli bir standart olmamakla birlikte, 0.50'den küçük katsayısı olan maddelerin güvenilirliği düşük olarak değerlendirilmektedir ve bu katsayının 0.30'un üzerinde olması ve negatif olması gerektiği vurgulanmaktadır.^[24,35-37] Uygulamada ise çoğu araştırmacı 0.20 alt seviyesini kullanmaktadır. Ölçek uyarlama çalışmalarında 0.20'nin altında olan maddelerin ölçekten çıkarılması önerilmektedir.^[32] Bebek beslenmesi tutum ölçeğinin geliştirildiği De La Mora ve Russel'in çalışmasında madde korelasyonları 0.07 ile 0.45 arasında değişmektedir.^[25] Japonya'da gerçekleştirilen geçerlik güvenilirlik çalışmasında korelasyonu düşük maddelerde, "Madde silindiğinde Cronbach alfa katsayısı"nın artıp artmadığı göz önüne alınmıştır.^[18] Bu çalışmada madde toplam korelasyon (r) değeri düşük olan maddeler; madde 1 (r:0.06) (Anne sütünün besleyici faydaları bebeği anne sütünden kesinceye kadar sürer) ve madde 8'dir (r:0.07) (Anneler, lokanta gibi halka açık yerlerde emzirmemelidir). Ölçeğin orijinal çalışmasında madde korelasyonları (0.07-0.45),^[25] Ho ve McGrath'ın çalışmalarında (0.21-0.49),^[21] Japonya uyarlamasında (0.02-0.39),^[18] Türkiye uyarlamasında (0.06-0.58) bulunmuştur. Madde korelasyonları ölçeğin orijinali ve diğer ülkelerde uygulanan formları ile benzer düzeydedir. Ölçekte madde çıkarıldığında hesaplanan Cronbach alfa güven-

irlik katsayısı değerlendirildiğinde 0.10'dan fazla bir artış olmadığı görülmüş olup, bu doğrultuda iki madde çıkarılmamıştır. Bu karar, güvenilirliği değiştirmeyen ve ölçeği destekleyen maddelerin ölçekten çıkarılmaması önerisi doğrultusunda alınmıştır.^[41,42]

Ölçeğin 1.maddesinin korelasyon değerinin düşük olması madenin anneler tarafından yeterince anlaşılabilmesi ile ilişkilendirilebilir. Benzer şekilde korelasyon değeri düşük olan 8.madde ise annelerin emzirme mahremiyetine gösterdiği önemden kaynaklanabilir. Türk kadınlarının emzirme sürecinde mahremiyet açısından memeyi cinsellikle bağdaştırmaları, halka açık yerlerde emzirmelerine engel bir durum olarak görülebilmektedir.^[38] Kadınların halka açık yerlerde emzirmeleri konusunda farklı tutum ve davranışları olabilmekte, anneler bazen bu konuda çok rahat davranmaktayken bazen de endişe duyabilmektedir.^[39] İngiltere'de yürütülen bir araştırmada annelerin bebek doğduktan sonraki ilk haftalarda bebeği hiç dışarı çıkarmadıkları, %42'sinin özel bir alanda emzirmeyi tercih ederken, sadece %8'inin özel bir alana ihtiyaç duymadığı saptanmıştır. Annelerin halka açık yerlerde emziremedikleri durumlarda bebeğin beslenmesinin sağlanmasında dışarı çıkarken yanlarına biberon aldıkları ve mama kullandıkları belirtilmektedir.^[40] Gerek kamusal alanda gerek halka açık yerlerde (restoran, alışveriş merkezi vb.) emzirmeye uygun alanların düzenlenmesi üzerinde önemle durulması gereken konulardır. Bu koşullar sağlandığında ve anneler halka açık yerlerde rahatlıkla emzirebildiklerinde biberon alışkanlığını azaltmada önemli bir adım atılmış olacaktır.

Ölçeğin güvenilirlik ölçütlerinden birisi de zamana karşı değişmezliğin belirlenmesidir.^[32] Yapılan test-tekrar test değerlendirmesinde genel ölçek puanları ile ölçek tekrar test puanları arasında korelasyonun 0.76 olduğu görülmüştür. Bu sonuç, uygulamalar arasında annelerin görüşlerinin zamana göre değişmediğini göstermesi açısından önemlidir.

Bu çalışmada elde edilen önemli diğer bir sonuç ise ölçeğin yordama geçerliliğine göre elde edilen toplam skorun, sadece anne sütüyle besleyenlerde karma besleyen annelere göre daha yüksek olmasıdır.

Sonuç

Türkiye de annelerin emzirme tutumlarını ve mama kullanımına yönelimlerini ölçmek için geçerli ve güvenilir bir araç kullanan çalışmalar az sayıdadır. Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeğinin Türkçe versiyonunun; emzirmenin başlatılması, sürdürülmesi, mama kullanımına yaklaşım gibi konularla ilgili emzirme tutumunu ölçmek için geçerli ve güvenilir bir araç olduğu kanıtlanmıştır. Ölçeğin Türkçe formu doğum sonrası anne taburcu olmadan önce hastanede uygulanmıştır. Özellikle doğum sonrası erken dönemde anne sütünün az gelmesi ya da henüz yeterli gelmemesi gibi nedenler ile anneler bebeğe başka gıda vermeye ya da mama kullanımına yönelmektedir. Bu durum sadece anne sütü verme durumunu etkileyebilmektedir.

Bu kapsamda, sağlık çalışanları, rutin uygulamada Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeğini rahatlıkla kullanabilir ve annenin bebeğini besleme eğilimini değerlendirebilirler. Aynı zamanda ölçeğin klinikte uygulanmasının dışında gerek antenatal gerekse de postnatal dönemde toplum ebesi tarafından sahada kullanılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- World Health Organization (WHO) and UNICEF. Baby-friendly hospital initiative: revised., updated and expanded for integrated care. Section 3, Breastfeeding promotion and support in a baby-friendly hospital: a 20-hour course for maternity staff. 2009. http://www.unicef.org/nutrition/files/BFHI_2009_s3.1and2.pdf (Erişim Tarihi: 05.11.2014)
- American Academy of Pediatrics. Policy statement breastfeeding and the use of human milk. *Pediatrics* 2012; 129(3):827-41. <http://dx.doi.org/10.1542/peds.2004-2491>
- WHO. World Health Organization: Indicators for assessing infant and young child feeding practices: Conclusions of a consensus meeting held 6-8 November 2007 in Washington D.C. Geneva, Switzerland, 2008. <http://www.emro.who.int/cah/pdf/IYCF-Indicators-2007.pdf> (Erişim Tarihi: 05.11.2014)
- Gölbazi Z, Koç G. Kadınlara postpartum ilk 6 aylık süredeki emzirme davranışları ve prenatal dönemdeki emzirme tutumunun emzirme davranışları üzerindeki etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi* 2008; 15(1):16-31.
- Gün İ, Yılmaz M, Şahin H, İnanç N, Aykut M, Günay O ve ark. Kayseri Melikgazi Eğitim ve Araştırma Bölgesi'nde 0-36 aylık çocuklarda anne sütü alma durumu. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2009; 52:176-182.
- Üstüner F, Bodur S. Bebeklerde aylık izlem ve hemşire tarafından annenin pekiştirici emzirme eğitimi ile ilk altı ay yalnızca anne sütü verme arasındaki ilişki. *Genel Tıp Derg* 2009; 19(1): 25-32.
- Şahin H, Yılmaz M, Aykut M, Balı E, Sağroğlu M, Öztürk A. Kayseri'de iki toplum sağlığı merkezine başvuran annelerde emzirme sorunları ve risk etmenleri. *Türk Ped Arş* 2013; 48:145-51. <http://dx.doi.org/10.4274/tpa.1034>
- Çatak B, Sütlü S, Kılınç AS, Bağ D. Burdur ilinde bebeklerin emzirme durumu ve beslenme örtüntüsü. *Pamukkale Tıp Derg* 2012; 5(3):115-122.
- Ünsür EK, Gündoğan BD, Ünsür MT, Okan FF. Emziren Annelerin Emzirme ile İlgili Bilgi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Euras J Fam Med* 2014; 3:1:33-40.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2008. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve TÜBİTAK, (Yayın No: NEE-HÜ.09.01), 2009, Ankara, Türkiye.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNEE). "2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması". Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, (Yayın No: NEE-HÜ.09.01), 2014, Ankara, Türkiye.
- Arslan N, Akbaş A, Kameri M, Korkmaz Ö, Polat B, Aydın A. Sağlıklı süt çocuklarında beslenme tipleri ve annelerin bebek beslenmesi uygulamaları: anket çalışması. *Dokuz Eylül Tıp Dergisi* 2007; 21(1):1-5.
- Onbaşı Ş, Duran R, Çiftçidemi NA, Vatansver Ü, Acunaş B, Süt N. Doğum öncesi anne adaylarına verilen emzirme ve anne sütü eğitiminin emzirme davranışları üzerine etkisi. *Türk Pediatri Arşivi* 2011; 46(1):75-80. <http://dx.doi.org/10.4274/tpa.46.13>
- Aduğna DT. Women's perception and risk factors for delayed initiation of breastfeeding in Arba Minch Zuria, Southern Ethiopia. *Int Breastfeed J* 2014; 9:8. <http://dx.doi.org/10.1186/1746-4358-9-8>
- Wojcicki JM, Gugig R, Tran C, Kathiravan S, Holbrook K, Heyman MB. Early exclusive breastfeeding and maternal attitudes towards infant feeding in a population of new mothers in San Francisco, California. *Breastfeeding Medicine*. 2010; 5(1):9-15. <http://dx.doi.org/10.1089/bfm.2009.0003>
- Meedya S, Fahy K, Yoxall J, Parratt J. Increasing breastfeeding rates to six months among nulliparous women: A quasi-experimental study. *Midwifery* 2014; 30(3):137-44. <http://dx.doi.org/10.1016/j.midw.2013.12.010>
- Abdul Raheem R, Binns CW, Chih HJ, Sauer K. Determinants of the Introduction of Pre-lacteal Feeds in the Maldives. *Breastfeed Med* 2014; 9(9):473-8. <http://dx.doi.org/10.1089/bfm.2014.0028>
- Nanishi K, Jimba M. Reliability and validity of the Japanese version of the Iowa Infant Feeding Attitude Scale: A longitudinal study. *J Hum Lact* 2014; 30(3):346-52. <http://dx.doi.org/10.1177/0890334414534321>
- Karande S, Perkar S. Factors associated with maternal infant feeding attitudes in Mumbai, India. *Breastfeeding Medicine* 2014; 9(1):42-44. <http://dx.doi.org/10.1089/bfm.2013.0067>
- Cox KN, Ciglia R, Binns CW. The influence of infant feeding attitudes on breastfeeding duration: evidence from a cohort study in rural Western Australia. *International Breastfeeding Journal* 2015; 10(25):1-9. <http://dx.doi.org/10.1186/s13006-015-0048-3>
- Ho YJ, McGrath JM. A Chinese version of Iowa Infant Feeding Attitude Scale: Reliability and validity assessment, *Int J Nurs Stud* 2011; 48(4):475-8. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2010.09.001>
- Twells LK, Midodzi WK, Ludlow V, Murphy-Goodridge J, Gill N, Halfyard B, et al. Assessing infant feeding attitudes of expectant women in a provincial population in Canada validation of the Iowa Infant Feeding Attitude Scale. *J Hum Lact* 2014; 32(3):NP9-18. <http://dx.doi.org/10.1177/0890334414559647>
- Lau Y, Htun TP, Lim PI, Ho-Lim ST, Kalin-Yobas P. Psychometric properties of the Iowa Infant Feeding Attitude Scale among a multiethnic population during pregnancy. *Journal of Hum Lact* 2016; 32(2):315-23. <http://dx.doi.org/10.1177/0890334415591813>
- Tavşancıl E. Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. 5. basım. Ankara: Nobel Yayın; 2011.
- De La Mora A, Russell DW. The Iowa Infant Feeding Attitude Scale: Analysis of reliability and validity. *Journal of Applied Social Psychology* 1999; 29(11):2362-80. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1559-1816.1999.tb00155.x>
- Sittlington J, Stewart-Knox B, Wright M, Bradbury I, Scott JA. Infant-feeding attitudes of expectant mothers in Northern Ireland. *Health Educ Res* 2007; 22(4):561-70. <http://dx.doi.org/10.1093/her/cyl113>
- Dungy CI, McInnes RJ, Tappin DM, Wallis AB, Oprescu F. Infant feeding attitudes and knowledge among socioeconomically disadvantaged women in Glasgow. *Matern Child Health J* 2008;12:313-22. <http://dx.doi.org/10.1007/s10995-007-0253-9>
- Charafeddine L, Tamim H, Soubra M, de la Mora A, Nabulsi M. Validation of the Arabic version of the Iowa Infant Feeding Attitude Scale among Lebanese Women. *Journal of Human Lactation* 2015; 32(2):309-14. <http://dx.doi.org/10.1177/0890334415586192>
- Thulier D. A Call for Clarity in infant breast and bottle-feeding definitions for research. *JOGNN* 2010; 39(6): 627-34. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1552-6909.2010.01197.x>
- Ercan İ, Kan İ. Ölçeklerde güvenilirlik ve geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2004; 30(3):211-6.
- Aktürk Z, Acemoğlu H. Tıbbi araştırmalarda güvenilirlik ve geçerlilik. *Dicle Tıp Dergisi* 2012; 39(2):316-9. <http://dx.doi.org/10.5798/diclemedj.0921.2012.02.0150>
- Gözüm S, Aksayan S. Kültürlerarası ölçek uyarlaması için rehber II. Psikometrik özellikler ve kültürlerarası karşılaştırma, *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi* 2003; 5(1):3-14.
- Wallis AB, Brnzaniuc a, Chereches R, Oprescu F, Şirlincan E, David I, et al. Reliability and validity of the Romanian version of a scale to measure infant feeding attitudes and knowledge. *Acta Pædiatr* 2008; 97(9):1194-9. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1651-2227.2008.00914.x>
- Tezbaşaran AA. Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu. *Türk Psikologlar Derneği Yayınları*. Ankara: Özyurt Matbaası; 1996. s. 26-28.
- Karasar N. Bilimsel araştırma yöntemi. 9. Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.; 1999. s.136-151.
- Tekin, H. Eğitimde ölçme ve değerlendirme. Ankara: Yargı Yayınevi; 2000.
- Office of educational assessment, University of Washington. Item Analysis. 2005. www.washington.edu/oea/pdfs/resources/item_analysis.pdf. (Erişim Tarihi: 05.05.2014)
- Lee R. Breastmilk exchange and new forms of social relations. *An Online Feminist Journal* 2013; 4(1):36-70.
- National Childbirth Trust (NCT). NCT briefing: breastfeeding in public

- places. 2011. http://www.nct.org.uk/sites/default/files/related_documents/BF9BreastfeedinginPublicPlaces2010.pdf. (Erişim Tarihi: 05.06.2014)
40. Bolling K, Grant C, Hamlyn B, Thornton A. Infant feeding survey 2005. London: The Information Centre for Health and Social Care; 2007; 287-329. <http://www.hscic.gov.uk/pubs/ifs2005> (Erişim Tarihi: 14.10.2014)
41. Özdamar K. Paket programlar ile istatistiksel veri analizi. Genişletilmiş 5. baskı. Eskişehir: Kaan Kitabevi; 2004. s.661-73.
42. Çatal E, Dicle A. Hasta Öğrenim Gereksinimleri Ölçeği'nin Türkiye'de geçerlik ve güvenirlik çalışması. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi 2008; 1(1):19-32 .

Copyright of Journal of Education & Research in Nursing / Hemsirelikte Egitim ve Arastirma Dergisi is the property of Hemsirelikte Egitim ve Arastirma Dergisi and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.